

המרכז האקדמי הישראלי בקהיר

דיווח על הפעילות העיקרית בשנת תשס"ז ודברי סיכום עם סיום הכהונה

מאת שריאל שלו

בשנת תשס"ז רשומים במרכז יותר מ-65 סטודנטים וחוקרים מצריים המשתמשים באופן שוטף בספרייה ובשירותי הזמנת חומר של המרכז לצורך מחקריהם באוניברסיטאות מצריות. השנה נרשמה עלייה של כ-30% במספר החוקרים לעומת השנה שעברה (51 חוקרים בתשס"ה) ועלייה של 150% לעומת השנה שלפניה (23 חוקרים בתשס"ד).

הסתיימו שלוש שנים קסומות ומדהימות של שולי ושלי בקהיר. לא תמיד נקרית על דרכו של אדם הזדמנות שכזאת, שבה מעמידים לרשותו תקציב, צוות מסור וגיבוי חם ומסייע ואומרים לו "לך ועשה טוב כמידת יכולתך". אתם כולכם - צוות עובדי המרכז, צוות האקדמיה, מועצת המרכז והמנהלים הקודמים - נתתם לנו הזדמנות נפלאה שכזאת ועל כך אנו מבקשים להודות לכם מעומק הלב ולאחל הצלחה רבה לגבי ולמיכל רזנבאום בהמשך טיפוח המקום המיוחד הזה, שנולד מחלום וממשיך להתקיים כדי להגשים אותו.

פעילות שוטפת

המרכז ממשיך להיות פתוח ברוב ימות השבוע. מספר המבקרים המצריים, סטודנטים וחוקרים, ממשיך להיות מוגבל, אם כי במהלך השנה ניכר שיפור אטי בעניין זה. החרם שהטילו המוסדות האקדמיים המצריים על נרמול היחסים עם ישראל עומד בתוקפו. בעקבות התערבות מיוחדת חל שיפור ביחסם של גורמי הביטחון המצריים לכניסת האורחים המקומיים לבניין של המרכז. מספר המבקרים בספרייה עודנו נע בין 10 ל-25 בשבוע, בלא סדירות. השנה הוצאו כ-350 הזמנות למאמרים מדעיים ולספרים.

החוקרים והסטודנטים המצריים באים מהאוניברסיטאות המצריות השונות לפי ההתפלגות הזאת: 45% מאוניברסיטת קהיר, 20% מאל-אזהר, 15% מעין שמס, 6% ממנופיה, 5% מחלואן, 5% מדרום אל-ואדי (דרומית ללוקסור) ו-4% מאל-מנסורה (בדלתא) ומאלכסנדריה. בד בבד ממשיכים להגיע למרכז חוקרים וסטודנטים זרים ספורים מארצות שונות, המסתייעים בשירותי המרכז למחקריהם. אנו מוסיפים לספק חומר אקדמי ממצרים לחוקרים ולסטודנטים ישראלים במוסדות מחקר בארץ על פי בקשתם. הספרייה גדלה, ואנו עוקבים אחר הפרסומים

החדשים בארץ. במהלך שנה זו נוספו לספריית המרכז למעלה מ-500 ספרים חדשים, חלקם הגדול מתרומות.

הרצאות

ברוב חודשי השנה המשכנו להזמין שני מרצים אורחים מהארץ בכל חודש. ההרצאות מתקיימות בקביעות - בימי ג' באנגלית, לקהל יעד רחב, והחל מהשנה הקודמת גם בימי ד' בעברית, אם הנושא מעניין את החוקרים המצריים דוברי העברית הקשורים למרכז. כדי לעורר עניין בהרצאות הזמנו מלבד חוקרים גם סופרים ומשוררים עבריים והיסטוריונים ישראלים. מספר המשתתפים בהרצאות באנגלית נע בין 20 ל-38 איש, ובהרצאות בעברית - בין 12 ל-20 איש. רשימת התפוצה האלקטרונית והטלפונית מתעדכנת בקביעות והיא עומדת כיום על למעלה מ-360 כתובות דוא"ל וכ-175 מספרי פקס' וטלפון (ללא שליחים ישראלים). השנה קיימנו 36 אירועים (20% יותר מבשנת תשס"ה ו-110% יותר מבשנת תשס"ד). האירועים התחלקו כך: 75% הרצאות בנושאים אקדמיים, 17% הרצאות בספרות עברית ו-8% הקרנות סרטים ישראלים. הוזמנו למרכז 19 אורחים, מהם 80% אנשי אקדמיה ו-20% סופרים ומשוררים. את פירוט האירועים שהתקיימו בתשס"ז במרכז האקדמי בקהיר ניתן לראות בעמוד המרכז שבאתר האקדמיה באינטרנט.

הסופר סמי מיכאל (בראש השולחן, מימין) והמשורר והעיתונאי המצרי סאלם ג'וברן (לידו, משמאל) מרצים במרכז האקדמי בקהיר ב־25 באפריל 2006 (עומד: שריאל שלו, מנהל המרכז בקהיר)

הסופר סמי מיכאל (מימין) והמחזאי והסופר המצרי עלי סאלם (משמאל) נפגשים במרכז האקדמי בקהיר ב־6 בדצמבר 2005 (מאחור מימין לשמאל: ד"ר מאיר צדוק, מנכ"ל האקדמיה, ושריאל שלו, מנהל המרכז)

סדנאות וביקורי חוקרים

השנה המשיכו חוקרים ישראלים לבוא למפגשי עבודה, ליריד הספרים ולכינוסים בין-לאומיים במצרים. הם קיבלו סיוע אדמיניסטרטיבי ואקדמי מהמרכז. אחת הקבוצות שביקרה בקהיר (בפברואר 2006) הייתה של כ־25 סטודנטים מאוניברסיטת בן-גוריון בנגב, שבאו ללמוד בקהיר שבוע ימים בהנחייתו של פרופ' יורם מיטל. בביקורם במרכז האקדמי הם שמעו סקירה על יחסי ישראל ומצרים בעיני המצרים מפי שלום כהן, שגריר ישראל במצרים, וכמו כן עבדו יום אחד למען הקהילה בניקוי ובחיתוי הספרייה למורשת יהודית ליד בית הכנסת המרכזי של קהיר בעדלי. סדנה לימודית בנושא שימור ושחזור אתרים אסלאמיים לאנשי ICOMOS ישראל התקיימה בסיועו של המרכז האקדמי בקהיר, בליווי ובחסותו ביוני 2006. את הסדנה ארגנה בישראל גב' דניאלה שמיר בשיתוף פרופ' שמעון שמיר ובחסות ICOMOS העולמית. בשטח סייעו להם אנשי מקצוע מרשות העתיקות המצרית ARC וקרן אגא-חאן בקהיר.

קשרים מדעיים

השנה עסקנו בעיקר בפניות של חוקרים מצריים לשיתוף פעולה. לדוגמה, יצרנו קשר בין פרופסור מצרי לביורפואה לבין פיזיקאי ישראלי מאוניברסיטת תל-אביב לצורך מחקר משותף. סייענו לחוקר מצרי שביקש להרצות בכינוס בין-לאומי על דתות שהתקיים השנה באוניברסיטת בר-אילן ונבצר ממנו להגיע בגלל עיכוב מצד גורמי הביטחון הישראליים. עזרנו לפסיכולוגית מצרית המטפלת בילדים מוגבלים בשיטת פירשטיין הישראלי להמשיך את מחקריו ולהרחיב את תחומי עבודתה. כמו כן סייענו לסטודנט מצרי להתקבל ללימודי תאטרון באוניברסיטת חיפה, מתוך שהשגנו בשבילו מלגה מהאוניברסיטה ומקרה המלגות של משרד החוץ לשנת הלימודים הקרובה.

פרסומים מדעיים

השנה סייענו בהצלחה את הפרויקט המשותף עם אוניברסיטת חיפה שהחל בשנה הקודמת. תרגמנו לערבית חוברת באתיקה רפואית לפסיכיאטרים מאת פרופ' אמנון כרמי מאוניברסיטת חיפה, בשיתוף עם חוקר מרוקני וחוקר קנדי, ובה הקדמה מאת נשיא אגודת הפסיכיאטרים העולמית, שהוא מצרי. את החוברת הדפסנו כאן בקהיר והיא הופצה על ידי יונסק"ו פריז לכל הפסיכיאטרים במצרים ובמדינות ערב האחרות.

פרופ' אביגדור שאן (מלפנים בצד שמאל) מרצה במרכז האקדמי בקהיר ב־12 ביולי 2006 בשפה העברית לפני חוקרים וסטודנטים מצריים

קשרים עם הקהילה היהודית

במהלך השנה שעברה עסקנו גם בשיפור מצבן הפיזי של שלוש הספריות היהודיות שליד בתי הכנסת עדלי, בן־עזרא והקראים בעבודת חיטוי, ניקוי, תיקון מאווררים וכדומה. כמו כן דאגנו להסדיר את שכרם ואת זכויותיהם של הספרנים המצריים. בפברואר 2006 התקיים יום עבודה למען הקהילה בספרייה, ובו עבדו סטודנטים אורחים מאוניברסיטת בן־גוריון בנגב. בעזרת תרומה ייעודית בסך 8,000 דולר שהתקבלה בסוף השנה שעברה התקנו מזגנים בספרייה של עדלי ובספריית הקראים, ואנו מחכים לאישור רשות העתיקות המצרית להתקנת מזגן בספריית בן־עזרא. כמו כן נרכשו שלושה מחשבים לספריות, ולאחר הכנת כרטסת ממוחשבת ייעודית לקטלוג הספרים בספריות אנו עוסקים כעת במחשוב הקטלוג. עד כה הוכנסו לקטלוג הממוחשב למעלה מ־2,000 כותרים מתוך כ־14,500. יחד עם הקהילה ערכנו שיפוץ יסודי של אולם הספרייה והמבואה בבית הכנסת המרכזי בעדלי. בשל סכסוך פנימי בקהילה, שהגיע לשיאו באוגוסט 2006, סגורות כעת הספריות הללו

עד למציאת ספרן חדש. על כן המשכנו בקטלוג הממוחשב מספטמבר 2006 במרכז האקדמי. השנה הכנו הצעה ראשונית לשימור בתי הכנסת בקהיר בסיוע ובשיתוף פעולה עם ראש הקהילה, כדי שנוכל בעתיד לפעול לגיוס התקציב הנדרש לכך. הרעיון המרכזי הוא לשמור ולתעד את שרידי התרבות היהודית בקהיר כדי שיגדל הסיכוי שמורשת קהילת קהיר היהודית תמשיך להישמר גם אחרי שתועבר בעתיד הקרוב לידי רשות העתיקות המצרית. המשכנו, על פי בקשתה של ראש הקהילה היהודית בקהיר, בניקוי ובפיענוח של כתובות על מצבות יהודיות בבית הקברות היהודי בבסאטין שלא תועדו עד כה. הכנו טבלה ממוחשבת שבה ניתן להזין את הנתונים הנאספים בשטח, המיועדת לשמש מתנדבים וסטודנטים העומדים להמשיך את הפרויקט בעתיד הקרוב.

ד"ר שריאל שלו הוא מרצה בחוג לציוויליזציות ימיות באוניברסיטת חיפה וחוקר במרכז למדעי הארכאולוגיה במכון ויצמן למדע. בשש השנים האחרונות כיהן כמנהלו האקדמי של המרכז האקדמי הישראלי בקהיר.